

AIDEAN GUDA BIEN BITARTEAN

Egazkiñak sortzen edo asmatzen asi ziranetik uste izan eben tramankulu oneik onak izango zirala gudarako. Wright anaien ustez, egazkiñak guda guztien azkena ekarriko eben.

1914n. urtean sortu zan munduko lenengo gudea. Asi ziran asmauta egozan tramankuluak erabilten: Etsaik non dagozen begiratzeko, oarrak bialtzeko, gizakiak arin toki batera eroateko, eta guda bera egiteko.

Zeppelinak artu ebezan, baña oneik errezegi botaten ziran tiroka.

Geroago artu ebezan Laterri Alkartuak eta alemanak bonbak botateko eta batez be asieran inguruak aztertzeke, baiña oneik be laster asi ziran alkarrari tiroka edo gudea egiten

Asmatzaille batek elize ta ametralladora alkartu ebazan, bitarteetatik balak jaurtiteko moduan, baiña ondorena ez zan izan ain ona. Dana dala, Garros'ek 18 egunean bost egazkin aleman bota ebazan.

1915n. urtean Garros bera alemanak arrapau eben eta aren egazkiña aztertu. Obetu egin eben Garros'en eredia balak eta motorra alkartuta, ez elizea. Egazkiña guda-gaillu biurtu eben.

Aleman batek larogei egazkin ingles bota ebazan, beste batek 75 eta Kanada'ko batek 72.

Gudara egazkiñakaz urtekoa eriotzarako bidea artzea zan. Orrelan etsaiak be alkarren lagun biurtzen ziran, baiña alkar ilteko agindua eukene eta bete egin bear. Gero illobiratzeko-eguna ospatzen ebanean etsaiak illerrira urreratu eta lorak botaten eutseezan.

1917n. urtean sartu ziran gudara USA'tarrak.

Frantzia zan egazkiñez ondoen ornidua, 1.500 egazkin eukazan, Alemania'k 1.000, Bretaña'k 150 eta USA'k 100.

Egazkin azkarragoak egiten asi ziran eta lerkai eroaleak be egin ebezan.

Gerrateko egazkinlariak etxera etorri ziranean, pozik egozan ezer egiten ez ebelako, lanbakoan antzera ikusten eben euren burua. Egazkiñak saldu egin ebezan eta erosleak egazkin orreik irabazbide izan daitezan aideko komediak egiten asi ziran: Errien gaiñetik egaz ibilli, jentea kobrauta egazkiñean erabilli, eta egazkin biren artean komediak egin. Batzuk ola-koetan il be egin ziran eta irabazia laburra zan.

Laster asi ziran egazkiñak ibillaldi luzeak egiten. London'eko Daily Mail egunkariak amar milla libera eskiñi ebazan Atlantik Itxasoa gelditu barik igaroten ebanarentzat. 1919n. urtean iruk artu eben bide ori, bi itxasora jausi ziran eta irugarrena eldu zan maiatzaren 31n. egunean, 3.936 millako bidea 52 ordutan eginda.

Urrengo illean Ingalterra'tik Australia'ra joan ziran: 18 000 km 56 ordutan. Geroago Alaska'ra, 7.000 km 56 ordutan.

Pozgarria da gaur munduko uri aundi guztiak egazkiñez alkar-lotuta ikustea.

1922n. urtean abiadea orduko 300 km. zan eta goierea 10.535 m.

1926n. urtean Plus Ultra ekiñaldia izan zan: Palos'tik urten eta Buenos Aires'era

Asi ziran egazkiñak zamak eta notiñak ugari eroaten be. Or etorkizun zabala agari zan. 1920n. urtean izan ziran lenengoak Europa'n eeta 1926n. urtean USA'n. 1920-1930 urteen bitar-

tean asi ziran Europa'tik USA'ra bidaiak, orduko 160 km egiten ebezela DC-4 egazkiñak eta 29 notin eroaten ebezan. 1930n. urtean artu eben lenengo azafatea.

Zertarako geiago egazkiñak? Bidai edo korreoa eroateko, saleroskiak eroateko ta ekarteko, keagaz zabalkundea egiteko, argazkiak aterateko, mapak obetzeko, mamorroen aurkako autsak botateko, artaldeak eta abelgorriak lur zabaletan jantzeko, basoetako suak amatetako, edurtzetan baserrietara janariak eroateko, urioletan jentea salbatzeko, eta, zori txarrez, aideko gudak egiteko... Laster ikusi zan aidearen indar ikaragarria...

Hitler'ek egokitu ebazan gudarako indar oneik: 1939n. urtean Polonia'n, 1940n. urtean Ingalterra'ren aurka dana aidean, eta 14.000 il eta 20.000 zauritu egin ebazan. Ingalterra'k gogor erantzun eban eta Alemania'k atzera egin -bearra izan eban

1941n. urtean Japoi'k egin eban egazkinen gudea: 90 minututan lau akorazadu, daragamina bat eta gudako itxas-ontzi asko zapuztu ebazan. Beste lau akorazadu, iru kruzeru, ontzi bat ikututa geratu ziran. 2086 gudari amerikar il ziran eta 794 zauritu. Urrengo gudaldian 64 egazkin bota ebazan.

Munduko II Guda'ko egazkiñak asko aurreratuta egozan: 59 laterrik egin eben guda, baiña aidean USA, Ingalterra, Errusia, Alemania ta Japoi baiño ez.

Roosebelt'ek 50.000 egazkin egiteko agindua emon eban 1940n. urtean eta 1944n. ean 96.328 egin ebazan Japoi'k be orretan lan aundia egin eban.

1944n. urtean Alemania'k eredu barri bat atera eban: orduko 800 km. ko abiada, elizebakoa. Oneik ziran kedun egazkiñak edo erreaktorak.

Egazkiñen ostean, zu.ziri edo "koete"en sasoia eldu zan, batez be guda otzaren aldian, Errusia eta USA sendotzeko. Zu-ziriak alkarren aurka eta begira egozan Lenengo su-ziriak alemanen V-1 eta V-2 izan ziran Oneik 8.000 km. ko bidea egin eikeen, orduko 1000 km. eginda.

Egazkiñak onura asko ekarri dauskuez, baiña gudetan kalte ikaragarriak be bai. Ez doguz aitzu bearra USA'ko egazkin batek Japon'en atomozko lerkai bi bota ebazala, Nagasaki'n bata eta Hirosima'n bestea. Kalteak sinistu eziñekoak, baiña guda amaitzeko bidea izan zan.

Paraisoaren bazter baten beti dago zuge bat!

OLAZAR'tar Martin'ek